

Per això el plantejament de molts dels capítols no respon a les mínimes exigències d'informació i anàlisi, que caldria esperar, dels esdeveniments de l'any i se surt del pas amb textos d'intenció programàtica, combativa i denunciadora, que hom no vol blasmar però sí considerar insuficient. Capítols ben plantejats com «La història» (ps. 109-121), on es valora bé allò que la nova situació ha provocat per a la recuperació dels «senyals d'identitat» i que alhora és altament informatiu i rigorosament crític, o com «Literatura» (ps. 31-42), on tanmateix l'apartat sobre l'assaig engloba un autèntic calaix de sastre, contrasten amb d'altres com, per cenyir-nos a una temàtica afí, el «Teatre» (ps. 43-48), que se centra en els canvis estructurals de la professió el 1976 i que no dona altra informació (ni un títol, ni un autor, ni un espectacle), o els d'«Arquitectura» (ps. 59-63) i «Música» (ps. 65-69), de factura semblant, o el d'«Arts plàstiques» (ps. 49-57), que negligeix manifestacions que l'autora voldria canalitzades d'una altra manera, però que pesen ara i ací (en els circuits comercials, ¿només Viladecans ha fet aportacions plausibles el 1976? L'exposició antològica de Tàpies, ¿és justificat de citar-la només per una re-

marcable anècdota que tindria el lloc adequat de referència al capítol corresponent?).

El volum s'obre, d'altra banda, amb un article del Secretariat cultural del Congrés de Cultura Catalana sobre el programa a dur a terme en els àmbits corresponents, i en conté un altre, el de «Sanitat» (ps. 87-93), que es refereix, restrictivament, al programa elaborat al CCC. Així, el *Llibre de l'any* perd l'oportunitat, en constituir-se com a plataforma del Congrés, de fer-hi les referències descriptives i crítiques globals des de fora, bé que alguns dels articulistes ho facin esporàdicament, amb reserves prou indicatives (ps. 121 i 173).

Per damunt de tot, però, cal congratular-se de la intenció de donar continuïtat a la publicació havent tingut ocasió de fer-ne un replantejament general a fons, que potser permetria també d'incorporar seccions com ara les que sempre resulten tan útils d'obituaris i commemoracions, o una d'informació del País Valencià i les Illes, d'ampliar l'abast del món de l'espectacle més enllà del teatre i del cinema i, sobretot, la Cronologia a tota mena d'esdeveniments rellevants.

MANUEL JORBA

Pere Sisè: *Raons d'identitat del País Valencià*. Pròleg d'Ernest LLUCH. València, Editorial Eliseu Climent, 1977. (Sèrie «La Unitat», núm. 32.) 186 ps.

El País Valencià ha estat, en els darrers anys, el marc on s'han originat i desenvolupat un nombre considerable de polèmiques centrades, gairebé sempre, en la «seua identitat». Això, òbviament, hem de considerar-ho positivament perquè les veus que dissenyten de la línia, sempre sucursalista, que ha predominat a nivell oficial durant els últims quaranta anys poden així fer-se escoltar. El darrer Premi Octubre d'Assaig «Joan Fuster» n'és un bon exemple: *Raons d'Identitat del País Valencià* no és més —i no és poc— que un altre pas cap a la recuperació nacional.

Signat amb el pseudònim de Pere Sisè, conté sis treballs —«Una llengua, dues llengües, tres llengües», de Dolors Bramon (ps. 17-47), «Les comarques de parla castellana: una qüestió oberta», de Vicent Soler (ps. 49-69), «Les arrels d'una debilitat nacional», de Màrius García Bonafè (ps. 71-98), «La gran depressió al País Valencià: crisi i frustració nacional», de Teresa Carnero (ps. 99-128), «Problemes econòmics i resposta política al País Valencià durant els anys trenta», de Jordi Palafox (ps. 129-158) i, finalment, «L'IPI,

Adan i companyia», de José A. Martínez (ps. 159-186)— a més d'un Pròleg d'Ernest Lluch (ps. 9-16), dedicats a l'estudi de distints aspectes —lingüístics, històrics, econòmics— de la societat valenciana de distintes èpoques.

Dolors Bramon i Vicent Soler ens ofereixen sengles treballs d'història de la llengua, el primer dels quals hauria de tancar definitivament una polèmica i el segon dels quals, curiosament, n'hauria d'obrir una altra. Després del treball de Dolors Bramon podem considerar liquidades —tot i que una actitud poc científica sempre pot perpetuar-les— aquelles explicacions de la llengua parlada actualment al País Valencià com una perllongació del mossàrab, duta a terme a través dels mateixos mossàrabs o a través dels àrabs —moriscos més tard— que, segons una idea que l'autora desmenteix categòricament, haurien parlat àrab i mossàrab fins ben bé l'arribada de Jaume I. Queda clar: a València es parla una varietat del català, arribat a la zona amb la reconquesta. Vicent Soler, en canvi, «exerceix amb plena consciència el paper de l'aficionat (...) i amb aquesta mala consciència el que fa és plantejar una brillant hipòte-

si (...) segons la qual l'actual delimitació territorial lingüística al País Valencià no està lligada a les repoblacions dels segles XIII i XIV, sinó que seria, fonamentalment, el resultat de les que tingueren lloc al segle XVII, arran de l'expulsió dels moriscos» (Pròleg, p. 11). La falta d'un treball definitiu sobre la repoblació del País Valencià i el caràcter innovador de la hipòtesi fan de l'estudi de Vicent Soler el punt de partida d'una polèmica que, esperem-ho, haurà d'ésser fructífera ben aviat.

Els altres quatre treballs, dedicats a aspectes més històrics —*strictu sensu*— i/o econòmics que els dos que hem comentat, queden una mica al marge dels interessos de la nostra revista i, sobretot, de les possibilitats avaluadores meves. És obvi, però, que en conjunt «formen un material que permet, entre altres coses, de tornar a reflexionar sobre els lligams entre democràcia i alliberament nacional, així com el retard amb què es produeix al País (...)». Els retards en l'evolució de les estructures econòmiques i socials han de constituir la primera explicació.

Ens trobem, i els quatre darrers treballs ens ho mostren, amb un endarreriment ben notori. ¿Pot existir un bloc democràtic i nacional quan hi ha una manca d'industrialització generalitzada i una dislocació i dependència del capital estranger, quan el pes del capital comercial i financer és aclaparador, l'estructura de la propietat agrària no deixa d'ésser sinó molt lentament d'origen feudal, solament transformada pel registre civil i mentre les classes populars continuen essent estrictament subalternes? El genocidi cultural iniciat el 1707 amb l'eliminació, per la força de les armes, de l'autogovern era difícil que trobés resposta. Una universitat reduïda i mediocre tampoc no podia donar els intel·lectuals orgànics necessaris. Sols ara, dintre d'aquest segle, i sobretot en els darrers lustres, les coses canvien o poden canviar del tot» (Pròleg, ps. 12-13). Aquest llibre, com a mínim pel que diem de la universitat, n'és una demostració palpable.

JOSEP M. NADAL

Joan PONS i MARQUÈS: *Crítica literària*, vol. I. Pròleg de Miquel DOLÇ. Palma de Mallorca, [Ed. Moll], 1975. («Obres de Joan Pons i Marquès», vol. II). 224 ps.; vol. II. Pròleg de Joan Baptista BERTRAN. Palma de Mallorca, [Ed. Moll], 1977. («Obres de Joan Pons i Marquès», vol. III.) 292 ps.

L'edició d'aquests volums, patrocinada per la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Baleares, posa a l'abast del lector un bon nombre dels textos crítics dispersos i inèdits escrits al llarg de més de cinquanta anys, de 1919 a 1970, per Joan Pons i Marquès (1894-1971), director de l'Arxiu de l'antic Regne de Mallorca: pròlegs i ressenyes, discursos i articles commemoratius, que tracten, principalment, sobre la literatura mallorquina. La tria i fins l'enfocament dels temes, doncs, ve en certa manera donada a l'autor per les circumstàncies d'actualitat o de compromís, i sovint per les característiques del públic receptor. No ha de resultar estrany, per això mateix, que Pons no hagi fet dedicació sistematitzada als temes i figures no ja medievals sinó moderns i contemporanis, bé que algunes absències com les de G. Alomar, B. Rosselló-Pòrcel (que de totes maneres vol assimilar a l'anomenada Escola mallorquina) o Ll. Vil·lalonga poden tenir més probablement una explicació en discrepàncies estètiques i ideològiques que no volgué abordar.

Ramon Llull (a qui és dedicat una quarta part del primer volum), les prosificacions de la poesia èpica en les cròniques catalanes a propòsit dels primers estudis de Montoliu

Soldevila i l'aparició d'«Els Nostres Clàssics» reclamen la seva atenció en el món medieval. Entre els autors vuitcentistes, tracta, entre d'altres, de Marià Aguiló, Pere d'Alcàntara Penya i del seu avi Josep-Lluís Pons i Gallarza (del qual evoca el procés creador d'«Els tarongers de Sóller»), al costat de Manzoni i Mistral. A cavall dels segles XIX i XX o ja del darrer, Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover foren constants de la seva tasca, i amb ells s'ocupà de J. Rosselló de Son Forteza, M. A. Salvà, B. i M. Ferrà, Ll. Riber i M. Forteza, al costat de J. Carner entre d'altres de menys significats.

A part aquests tres blocs més remarcables, s'hi inclouen un estudi sobre fra Luis de León, en el seu quart centenari, i d'altres sobre literatura «religiosa», en dos dels quals és de destacar una atenció puntual (1935 i 1936) a la discussió francesa sobre la novella catòlica. Cal assenyalar encara la seva anàlisi de l'Escola mallorquina, entesa com a suma de caràcters comuns que la distingeixen de la catalana en general. En conjunt, l'objectiu últim de l'autor és de valorar històricament l'aportació mallorquina a la Renaixença, en sentit molt lat, i d'afirmar l'aptitud cultural de la llengua autòctona i la seva identitat fona-